అనగనగా ఓ మంచి కథ

వాళ్ళుపాడిన భూపాలరాగం

– పి. శ్రీదేవి

(జయంతి - 1959 జులై సంచికనుంచి పునర్ముద్రితం)

రామారావు అడుగులు జాగ్రత్తగా వేస్తూ నడుస్తున్నాడు. సిమెంటురోడ్డుమీద నడవడం అతనికి కొత్త. అప్పడే వర్షాలు పడుతున్నాయి. అయినా ఎండలు తీవ్రంగానే ఉన్నాయి. అంతవరకూ వర్షం పడి వెలిసింది. ఎండ తీవ్రంగా వచ్చేసింది. సాయంత్రమైనా కాదు. మిట్టమధ్యాహ్నం, సిమెంటురోడ్డు మీద తడి యింకా ఆరలేదు. రామారావుకి జారి పడతానేమో అని భయం. అందుకే అతడు అడుగులు జాగ్రత్తగా వేస్తున్నాడు. ముక్కుకు సూటిగానే నడుస్తున్నా పక్కనించి దూసుకుపోతూన్న సిటీబస్సులు, కార్లు, అంబులెన్సులు– అన్నిటినీ తప్పుకుంటూ రోడ్డుకు ఎడం పక్కనే నడుస్తున్నాడు రామారావు, నడుస్తున్నకొద్దీ కొండెక్కినట్టు రోడ్డు ఎక్కడికో ఎక్కిపోతూంది. యువకుడు అనికూడా యింకా అనడానికి వీల్లేని అర్భకుడు రామారావు. అతనికి ఆయాసం వస్తూంది. నెత్తి మాడిపోతూంది. పరిక్షా అయినా చేయించుకుందామా అనుకున్నాడొకసారి. హాస్పిటల్ గేటు కనిపిస్తూనే ఉంది. అది దాటితే మరో ఫర్లాంగుకంటె ఎక్కువుండదుట కలెక్టరాఫీసు. ఎలాగో నడిచేస్తే... “ఒరేయ్ రామం ! రామం......” పరిచితమైన కంఠ మేదో తనని వెంట తరుముతూంది. రామారావు వెనక్కి తిరిగిచూశాడు. సైకిలూ, దానికొక క్యారియరూ. దాని నానుకునే శ్రీనివాసులూ– అవతల పేవుమెంట్ మీద నిల్చుని పెడబొబ్బలు పెడుతున్నాడు. అతనక్కడే నిల్చుని చెయ్యూపేడు, రామారావే రోడ్డుదాటి అవతల పేవ్ మెంటు చేరుకున్నాడు.

“ఏంరోయ్! ఎప్పుడువచ్చావూ ఎక్కడ దిగావు? ఏమిటి విశేషం ? అన్నట్లు పరీక్ష పాసయావా?”

రామారావు శ్రీనివాసులు నెరుగకపోడు, కాని యింత వ్యవధిలేకుండా ప్రశ్నలు– రోడ్డుమీద ఆ కేకలూ _ రామారావుకి చిరాకు వేసింది. అయినా ఏం చెయ్యగలడు శ్రీనివాసులు తనకంటే పది, పన్నెండేళ్లయినా పెద్ద, రామారావు అన్నిటికీ సమాధానం చెప్పక తప్పలేదు.

“పొద్దుటే వచ్చాను బావా! సూర్యం బాబాయి గారింట్లో దిగాను, పరీక్ష పాసయానులే. అందుకే ఈ తిప్పటంతా” అన్నాడు,

“అంటే”

“మరేముంది? ఉద్యోగ ప్రయత్నం” అన్నాడు రామారావు.

“ఓరి భడవా ! నిండా పదహారేళ్ళున్నాయో లేదో నీకెవడిస్తాడురా ఉద్యోగం ! స్కూలుఫైనలు పాసయానంటున్నావు కాని శుద్ధ తెలివితక్కువ వాడిలా ఉన్నావే. మీనాన్నే పంపించాడా నిన్ను? ఇంట్లోంచి పారిపోయొచ్చావా ?” శ్రీనివాసులు ఆగకుండా యింకా ఏదో అనేయబోతున్నాడు. అసలతని ధోరణే అది. అవతల వాళ్ళు చెప్పబోయేది కూడా తానే ఊహించేసుకుని ఆపైన తన వ్యాఖ్యానాన్ని కూడా వినిపించేస్తాడు. కాని రామారావు మధ్యలోనే మరోలా సమాధానం చెప్పాడు : “అదేమిటి బావా ! అలాగంటావూ ! నాన్నే నన్నిక్కడికి పంపించారు. ఆమధ్య ఆయనా వచ్చా రిక్కడకి, చాలా అప్లికేషన్లు

పెట్టించారు. ఏవో చిన్న చిన్న ఉద్యోగాలేలే వాటి విషయం తేల్చు కుందుకే నన్ను పంపించారు" అని ఆగబోయి మళ్లీ శ్రీనివాసులు ఏం మొదలు పెడతాడోనని" అవును కాని నువ్వెక్కడికి ? ఆఫీసుకా ?" అన్నాడు.

శ్రీనివాసులు ఫకాలుననవ్వి "ఇప్పడాఫీసేమిట్రా నీ తలకాయ గానీ! అయినా క్యారియరూ అన్నమూ పట్టుకుని ఆఫీసు కెవడైనా వెళతాడా! నాజన్మలో నేను ఉద్యోగం చెయ్యలేదు. ఇంక చెయ్యను. ఆ వెధవలు మహా యిస్తే అరవై యిచ్చేరు, తొంభై యిచ్చేరు. దానితో సంసారం గడిచిపోతుందంటావా ?" అన్నాడు. రామారావుకి నిజంగా అతననేది బోధపడలేదు. బోధపరుచుకునే లోపునే "మనం యిలా మాటాడుతూ కూచుంటే ఆసుపత్రి వాడు టైమయిందని గెంటేస్తాడు. పదపద, మా ఆవిడ ఆవురావురంటూంటుంది ఆకలితో!" అంటూ రామం చెయ్యిపట్టుకుని హాస్పిటల్ వైపు లాక్కెళ్లాడు.

శ్రీనివాసులు చెప్పాడు. వాళ్ళావిడ ప్రసవించి పదిరోజులయిందట. రేపు డిశ్చార్జి చేస్తారట. ఆవిడకి అన్నం పట్టుకోచ్చేడట. గేటుదాకా వెళ్ళాక "ఇక్కడే ఉండు. నిన్నిప్పుడు లోపలికి రానీయరు, నేను లోపలికి వెళ్ళి క్యారియర్ యిచ్చేసి నిముషంలో వచ్చేస్తాను." అంటూ రామారావుని నిలవేశాడు. "కాదు, నాకు పనుంది. వెళ్ళాలి." అనలేక పోయాడు రామారావు.

క్యారియరిచ్చేసివచ్చి శ్రీనివాసులు రామారావుని తనతో యింటికి బలవంతంగా తీసుకుపోయాడు. పట్నం వచ్చేటప్పుడు నాన్న చెప్పిన మాటలన్నీ బాగా జ్ఞాపకం ఉన్నాయి. "ఒరేయ్ ! నువ్విక్కడా అక్కడా దిగి అవస్థపడకు. తిన్నగా మనవాళ్ళ వీధికెళ్ళు. ఆ వీధిలో మనవాళ్ళెవరింట్లో దిగినా నీకు బాగానే జరిగిపోతుంది. సూర్యం బాబాయి ఉన్నాడు. లేదా ఆవీధి చివర డాబా యింట్లో ముందు వాటాలోనే సుబ్బారావూ సీతా కాపురం. వాళ్ళదింకా కొత్త కాపురంలే. అయినా వాడికి మనవాళ్ళంటే ప్రాణం అనుకో. ఆ వీధి మలుపు తిరగగానే కుళాయీ బాదంచెట్టు ఉన్న యిల్లే వెంకటేశ్వర్లు అద్దెకుంటున్నది. నీయిష్టం ఎక్కడ దిగినా అంతా కావలసినవాళ్ళే. అసలందరి యిళ్ళల్లోనూ ఒక్క పూటైనా భోజనం చెయ్యనిదే వదలరులే వాళ్లు. కాని ఒక్క విషయం జాగ్రత్త, ఆ ప్రక్క వీధిలోనే ఉంటున్నాడట మీ అత్తకొడుకు శ్రీనివాసులు. వాడు మనిషి మంచివాడే. దాన్నెవర్తెనో తెచ్చి కాపురం పెట్టకపోతే నేనిలా అనేవాడిని కాను. లోకులు కాకులన్నారు. అటువైపుపోక నీ పనులేవో నువ్వు చూసుకో..." తాను పట్నం వస్తాననగా నాన్న యింకా ఎన్నెన్నో చెప్పాడు. ఒకటికి రెండురోజులైనా ఉండమన్నాడు. తానిచ్చిన అడ్రసుల వాళ్ళ నందరినీ కలవమన్నాడు; వినయంగా విధేయంగా వాళ్ళను మెప్పించేలా మెలగమన్నాడు. కొందరిని తాను రికమెండేషన్ కోసం కలవాలి, మరికొందరిని ఉద్యోగ మిప్పించమని ప్రాధేయపడటానికి కలవాలి.

నాన్న యిన్ని విధాల యిన్ని చెప్పినా తనకు శ్రీనివాసులుతో వాళ్ళింటికి వెళ్ళక తప్పలేదు. శ్రీనివాసులుది చిన్న యిల్లు, రెండు గదులు, ముందర వరండా, పెరట్లో వంటకి స్నానానికీ రెండు కొట్లు. అయినా వాటాలు, మరొకరితో సంపర్కం లేకుండా హాయిగా ఉంది. వీధి వరండాలో బల్ల మంచంమీద చతికిలబడ్డాడు రామారావు. శ్రీనివాసులు సైకిలు ఆ పక్కనే పెట్టి "ఉండు; కాసిని మంచినీళ్ళు తెస్తాను. మరీ ఎండ పడిపోయావు" అంటూ లోపలికి వెళ్లాడు. అతను మరి రెండు నిముషాలకే మంచినీళ్ళతోనేకాక మరొక స్త్రీమూర్తితోసహా బయటికి వచ్చి

"ఇదిగో వీడు మా రామం. అంటే మా రామచంద్రం మామయ్య కొడుకు. వేలెడంత ఉన్నాడు. స్కూలు ఫైనలు పాసయిపోయి ఉద్యోగంకోసం ఈ ఊరొచ్చాడు." అంటూ రామాన్ని చూసి చిరునవ్వుతో "ఈవిడ మీ ఇంకో అక్కయ్య రామం! ఈవిడ పేరు వరలక్ష్మి." అన్నాడు.

రామాన్ని ద్వైధీ భావంతోకూడిన ఎన్నో ఆలోచనలు ఊపిరాడ నియ్యకుండా చేసినా అతనిలో ఏమూలో ఉన్న సంస్కారం అతనిచేత "నమస్కారం" అనిపింప చేసింది.

ఆవిడ మల్లెపూవులా విడిన ముఖంతో "భోజనమైందా తమ్ముడూ ?" అన్నది.

రామం ఆ పలకరింపునకు నిర్ఘాంతపోతూనే "అయిందండీ ! పదిగంటలకే బాబాయిగారింట్లో చేసేశాను." అన్నాడు.

"లోపలి గదిలో కూర్చోబెట్టండీ_ అరగంటలో టిఫిను కాఫీ తయారయిపోతుంది." అంటూ అదే ప్రసన్నవదనంతో ఆమె ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

"రా రామం! లోపల కాస్త చల్లగానైనా ఉంటుంది. వెధవ వర్షంపడి మరింత ఉడకబెడుతూంది" అంటూ శ్రీనివాసులు లోపలికిదారితీశాడు. ఇంటి నాల్గుమూలలూ పరిశీలిస్తూ రామం అతనికూడానే వెళ్ళాడు.

★ ★ ★ ★

మూడు నాలుగేళ్ళక్రితం రామం వాళ్ళ ఊరికి ఏవో భూముల తగాయిదాల్లో తరుచూ వెళ్ళేవాడు శ్రీనివాసులు. అసలు ఆ వీధిలో ఈనాడు స్థిరపడిన ఈ శ్రీనివాసులు, సూర్యం, సుబ్బారావు, వెంకటేశ్వర్లు– వీరందరూ రెండు తరాలకు పూర్వం సమిష్టి కుటుంబంగా బ్రతికే ఒక కుటుంబపు సంతానమే.

ఫలానా ఊరు కిష్టయ్యగారు అంటే బోలెడు ఆస్తి, గంపెడు సంసారము. ఆ కిష్టయ్యగారి ఆడపిల్లలకు పిల్లలు, మొగపిల్లలకు మనుమలు పుట్టగా, తలొక తోవ పట్టగా, కొందరుమాత్రం పట్నం చేరుకున్నారు. కొత్తగా పట్నం చేరినవాడికి ఇది వరకు పట్నం చేరినవాడు ఇంటివాటా చూసి పెట్టడం, అవసరాలకి ఆదుకోవడం జరుగుతూండేది. ఈ విధంగా ఆ అయిదారు కుటుంబాలు ఆ వీధిలోనే స్థిరపడ్డారు.

మూడు నాలుగేళ్ళ కిందటిదాకా శ్రీనివాసులు సూర్యం బాబాయితోనే ఉండేవాడు, సూర్యం మొదటి కళత్రం ఒక్క ఆడపిల్లని కని చనిపోయింది. ఆ పిల్లే శ్రీనివాసులు భార్య సుశీల. ఆమే యిప్పుడాస్పత్రిలో ఆరో శిశువును ప్రసవించి రేపింటికి రాబోతూంది. సూర్యం మొదటి భార్య పోయాక మళ్లీ పెళ్లి చేసుకొన్నాడు. శ్రీనివాసులికి పదహారవ యేటే పెళ్లయింది, అతని తండ్రి అంతకు ముందే చనిపోయాడు. తరువాత ఏడాదిలోపునే తల్లి పోయింది. అప్పటినుంచీ మామగారి యిల్లే అతనికి శరణ్యం. శ్రీనివాసులుది కాస్తా కూస్తా ఆస్తికాదు. ఏభై యకరాల మాగాణి. మామగారి రెండో భార్యకు ఏటేటా సంతానం, అతని భార్యకు రెండేళ్ల కొక శిశువు తప్పనిసరి. పుట్టిన ప్రతి పిల్లకీ బాలసారెలు, పండుగలూ పబ్బాలూ, పట్నం వచ్చిన వాళ్లందరికీ ఆ యిల్లొక ధర్మసత్రం. ఆ ఉమ్మడి సంసారం ఖర్చులన్ని పాపం శ్రీనివాసులు పొలమే భరించింది, పొలం మీద డబ్బుతినేవాడే కాని దాని బాగోగులు చూచుకొనే నాధుడు లేక, రాబడికి మించిన ఖర్చుచేత కొంత హరించుకు పోయింది. మరికొంత కొత్త చట్టాల ధర్మమా అని రైతుల హస్తగతమయింది. ఇంత జరిగేక అందులోంచి మరి దమ్మిడీ పుట్టదని స్పష్టమయేక మామగారు అల్లుడితో రభసకు దిగేరు. అందులోంచి బయట పడ్డాకనే శ్రీనివాసులు వేరింట కాపురం పెట్టడం, కొత్త హంగులు కూర్చుకోవడం అన్నీ జరిగాయి. ఇప్పుడు అల్లుడికీ మామకీ మాటలు లేవు.

రామారావుకి ఈ జరిగిన సంగతులన్నీ చూచాయగా తెలుసును, మామతో వేరుపడినప్పడే శ్రీనివాసులు వాళ్ల ఊరువచ్చి ఉన్న భూమిలో వీలైనంత అమ్మేసి ఆడబ్బు పట్టుకుని వేరింట కాపురం పెట్టాడు. అయితే రామానికి బోధపడని దల్లా ఒక్కటే. అసలే ఇంత బెడదగా ఉంటే ఆ ఎవర్తెనో ఎందుకు తెచ్చుకున్నాడు? అనవసరంగా ఎందుకు చెడిపోయాడా అని.

★ ★ ★ ★

మధ్యాహ్నం పన్నెండుగంటలకి తారసపడిన శ్రీనివాసులు సాయంత్రం ఆరైనదాకా రామాన్ని విడిచిపెట్టలేదు. ఎలాగో ఆరుగంటలకి అతి ప్రయత్నం మీద బయటపడ్డాడు రామం. అతనికి మనస్సు కలగాపులగంగా వుంది, ఇప్పుడింక చేయ వలసినదేమిటి? సూర్యం బాబాయి యింటికి వెళ్లాలా ? ఇప్పటినుండి ఎందుకు. భోజనం వేళకు వెళితే సరిపోతుంది, అయినా ఆ యింట్లో మహా చీదర. వాళ్ల పిల్లలు – బాబోయ్ యమకింకరుల్లాంటివాళ్లు. ఇంటికెవడో కొత్తవాడు వచ్చేడనే గౌరవం లేదుకదా నెత్కెక్కి పిండి కొడతారు. జేబులు తడిమే వాడొకడు. భుజమెక్కే దొకతే. పొద్దుట రెండు గంటల అనుభవంతోటి తలవాచి పోయింది రామానికి, దానికితోడు సూర్యం బాబాయి భార్య దాసీదానితో పోట్లాట ఒకటి. ఆసీను సినిమా తియ్యాలిసిందే. ఆ కోపంలో తనకి కాఫీ తెచ్చియ్యబోయి భడాలున గ్లాసు కింద పడేసింది. మళ్ళీ కాఫీ తయారయేసరికి ఒక గంట పట్టింది కాని మళ్ళీ వచ్చిన కాఫీ అది కాఫీ కాదు. రంగూ రుచీ వాసనా లేని ఏవో కషాయం నీళ్ళు.

వచ్చినతోవనే రోడ్డెక్కి బీచి వైపునడుస్తున్నాడు రామం. సూర్యంబాబాయి యింటికి శ్రీనివాసులు యింటికీ ఎంత తేడా ! ఇల్లు చిన్నదే కాని శుభ్రంగా ఉంది. లోపలిగదిలో కొద్దిగా ఫర్నీచరూ చిన్న రేడియో కూడా ఉన్నాయి. వాళ్ళకీ అయిదుగురు పిల్లలున్నారు. అంతమంది పిల్లలున్న సంసారం లానే లేదు. పెద్దపిల్లలు బడికిపోయేరట. చిన్న వాళ్లు నిద్రపోతున్నారు. అందరిలో పెద్దదానికి పదకొండేళ్ళుట. అప్పడే ధర్డుఫారమ్ చదువుతూందట.

“అది చాలా తెలివైనదిరా–దానిని ఎం బి. బి. యస్. చదివిస్తాను,” అన్నాడు శ్రీనివాసులు.

అదృష్టమంటే అలా ఉండాలి, తనూ చదివేదు చాలా చురుకుగా, స్కూలుఫైనలులో స్కూలుకి తనదే ఫస్టుమార్కు. చిన్నప్పటినుండీ ప్రతి క్లాసు లోనూ తనదే పైచెయ్యి. అయినా తనతండ్రి రామచంద్రయ్య ఒక్క నాడైనా “నిన్ను పై చదువులు చదివిస్తాను”అనలేదు. రామచంద్రయ్యకు సమస్యల నిట్టే పరిష్కారం చేసే తెలివితేటలున్నాయి. పెద్దకూతురు మీనాక్షికి పదహారో యేడు వచ్చీరాగానే సంబంధాలకోసం ఎక్కువ బాధపడకుండానే రెండో సంబంధం చేసి వదిలించుకున్నాడు. రెండో సంబంధమైతేనేం వాళ్ళాస్తి పరులు – పిల్ల సుఖపడుతుంది అంటాడతను. ఇక కొడుకు రామారావు స్కూలుఫైనలు పరీక్ష

వ్రాసి రాగానే రామచంద్రయ్య బయలుదేరి పట్నం వచ్చి ఏ యే ఆఫీసుల్లో ఏ యే ఖాళీలున్నాయో వాకబు చేసి నలభై రూపాయిల జీతం మొదలుకొని అరవై దాకా యిచ్చే అన్ని ఉద్యోగాలకీ అప్లికేషన్ ఫారాలు తెచ్చి కొడుకుచేత సంతకాలు పెట్టించాడు.

రామం చేతిలో ఇరవై రూపాయిలు పెట్టి పట్నం పంపించినది ఆ ఫలితం తేల్చుకుందుక–ఒక వేళ ఏ ఉద్యోగమైనా దొరికి వెంటనే చేరిపొమ్మంటే సందేహించక అలాగే చేయమన్నాడు. నిజానికి శ్రీనివాసులు కున్న స్తోమత ఏమిటి? ఆ మాత్రం రామచంద్రయ్యకూ ఉంది. ఒక్కగానొక్క కొడుకు చదువును స్కూలు ఫైనలుతో ఆపేయవలసిన అవసరం లేదు. అయినా రామచంద్రయ్యకి కొడుకు పెద్ద చదువులు చదవాలనే దురాశలేదు. ఎలాగో అందరూ బతికుంటేచాలు – అంతే.

బీచిలో కూర్చుని ఇసుకతవ్వుతూ బాగా చీకటి పడేదాకా రామం ఒకటే ఆలోచిస్తున్నాడు. వీళ్ళందరూ ఎందుకు బతికున్నట్లు? తనుమాత్రం చేయబోయేదేమిటి ? ఇలాంటి బరువైన ఆలోచన అతని కాయా పండూ కాని మెదడులో ప్రవేశించినపుడు రామాని కనిపించింది. "నేనప్పడే అంత పెద్దవాడినయిపోయానా — నా యీడు వాళ్ళు ఆ వెంకటస్వామి చిన్నకొడుకు, మిల్లు మేనేజరుగారి పెద్దకొడుకు వీధుల్లో గోలాడుకుంటూ హాయిగా గడపడం లేదా ! ..."

రామం వయస్సుకంటే అతని మెదడు ముందుకు పోతూంది. అందుకే రామానికి భయంగా ఉంది.

మళ్ళీ వరలక్ష్మీ గురించిన ఆలోచన, అసలెవ రావిడ ? ఎవరైతేనేం? మనిషి మంచిది. ఎంత ఆప్యాయంగా ఉంటుంది! మనిషిలో ఎక్కడా అల్పత్వం కనబడదు. అలా అనుకునేసరికి మళ్ళీ రామానికి భయం వేసింది.

సూర్యం బాబాయి ప్రొద్దుటే అన్నాడు–"ఓరే మీ సుశీలక్క, మొగుడు శ్రీనివాసులు లేడూ వాడీ ప్రక్కవీధిలోనే ఉన్నాడు. బాగా చెడిపోయాడు. వినే ఉంటావు. వాడి గుమ్మంమాత్రం తొక్కకు. నీ కసలే అభమూ శుభమూ తెలియదు. నిన్ను కూడా చెడిపేయ గలడు." అంటూ – క్లాసులో ఫస్టుమార్కులు తెచ్చుకోవడం తప్ప మరొక పరిజ్ఞానంలేని రామాని కిదంతా ఏం బోధపడుతుంది? ఏది చెడిపోవడమో ఏది కాదో కూడా అతనికి బోధపడటం లేదు. మధ్యాహ్నంనుండి సాయంత్రం దాకా అక్కడుంటే అది చెడిపోవడమేనా అని అతని మనస్సు పదేపదే ప్రశ్నిస్తూంది. అయినా వరలక్షి పట్ల అతనికి గౌరవమే కలిగింది. అందువల్ల శ్రీనివాసులంటే మరింత అభిమానం వచ్చింది. ఆ సంగతి ఎవరికి తెలిసినా ప్రమాదం. అందుకని ఆలోచనల నన్నిటిని గుప్తంగా దాచుకుని యమలోకంలాంటి తన బస చేరుకున్నాడు రామం.

మర్నాడంతా రామం తన పనిమీద ఎక్కడెక్కడో తిరిగాడు. ఒక్కచోట కూడా ఉద్యోగం వచ్చే ఆశ కనబడలేదు. రాత్రి యింటికి చేరుకునే సరికి పొద్దుపోయింది. గుమ్మంలో అడుగుపెడుతూ యింట్లో మనుష్యులు లేరేమో అనుకున్నాడు, ఇల్లంతా చీకటి గుయ్యారంలా ఉంది. ఇంతలో ఉన్నామండోయ్ అని చెప్పడానికే అన్నట్లు చంటి వాడి కాకిగోల మొదలుపెట్టాడు. ఇంటావిడ ఆ చీకట్లో ఏ మూలో ఓ గోరంత ఆముదం దీపం వెలిగించి "ఏడవకురా బాబు! యిదిగో దీపం వెలిగించాను" అంటూంది ఆ ఆరునెలల పసివాడితో.

అంత చీకటిలో ఒక్కడుగు ముందుకు వెయ్యటానికి కూడా భయం వేసింది రామానికి, ఏపోకిరీ పిల్లో కాళ్ళకింద కసుక్కుమంటుందేమో అని పించింది, "హరికేన్ లాంతరూ అగ్గిపెట్టె యిలా పడెయ్యండి పిన్నిగారూ! నేను వెలిగిస్తాను" అన్నాడు వీధరుగుమీదనుండే.

వీధిలోనుంచే వస్తూ గడపలో కాలు పెట్టిన సూర్యం "వచ్చావా రామం ! నీకోసమే ఎదురుచూస్తున్నా, చూడూ ! కిరసనాయిలు అయిపోయింది. సమయానికి అగ్గిపెట్టికూడా అయిపోయిందిట. మీ పిన్ని వట్టి అపసంతి మనిషనుకో – వెలుగుండగానే ఇలాంటివన్నీ చూసుకోవద్దూ. ఆ వెంకటేశం గాడింటికి వెళ్ళాను. ఇంత కిరసనాయిలు పోసి ముట్టిస్తాడేమోనని. వాళ్ళంతా సినిమా కెళ్ళిపోయారుట. ఒక్క అర్ధరూపాయుంటే యిలా పడెయ్యి యిప్పడే ఒక్క అంగలో ఒక బుడ్డి కిరసనాయిలూ ఒక అగ్గిపెట్టె తెచ్చుకొస్తాను" అంటూ చెయ్యిచాచాడు.

రామానికివ్వక తప్పలేదు. అర్ధ రూపాయ తీసికుంటూనే "మరోలా అనుకోకు నాయనా ! సమయానికి ఆ పర్సు ఎక్కడ పెట్టేశానో గుర్తు లేదు. ఈ చీకటిలో ఎలా వెతకను చెప్పు. రేపిచ్చేస్తానులే!" అంటూ వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

తరువాత మూడురోజులలో రామానికి మరి కొన్ని చిత్రమైన అనుభవాలు కలిగాయి. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం పప్పన్నంపెట్టి పిన్నిగారు

"ఈ పట్నంలో కూరగాయలు సరిగా దొరకవు నాయనా! బోలెడు డబ్బుపోసినా కూరన్నదే కంటికి కనబడదు" అంటూ మజ్జిగ వడ్డించేసింది.

అది ఆ ఒక్కపూట సంగతి కాదు. రాత్రి కందిపచ్చడి పగలు నీళ్ల చారు– ఎప్పటికప్పుడే పట్నాన్ని తిట్టిపొయ్యటం. ఆ యింట్లో ఏదీ ఏప్పుడూ ఉండదు. ఉన్నదల్లా ఒక్కటే – లేమి, అయినా అందరూ బతికేస్తున్నారు. బతకడంలోనూ అతి నిబ్బరంగాను ఒక్కరూ దానిని లేమి అనరు. భార్య అపసంతితనం అంటాడాయన. భర్త మతిమరుపు అంటుందావిడ. ఒకనాడు

“బియ్యం నిండుకున్నాయి. ఒక బస్తా పంపించమని ఆ కొట్టు వాడితో నిన్ననగా చెప్పాను. వాడొక మతిమరుపు ముండా కొడుకు. ఒక రూపాయి యిలా యియ్యి నాయనా! పక్క కొట్లో తెస్తాను” అన్నాడు సూర్యం. రామం యివ్వకుండా ఉండలేకపోయాడు. నాన్న ఇచ్చిన ఇరవై రూపాయిలలో ఆరు రూపాయిలు సూర్యం బాబాయే కాజేశాడు. తిరిగి యిస్తాడన్న ఆశ తనకు లేదు. అతనికి అంతుచిక్కని విషయమల్లా ఒక్కటే. ఈ యింట్లో ఇద్దరు పెద్దవాళ్ళు ఏడుగురు పిల్లలూ కానీ సంపాదన లేకుండా ఎలాగ బతుకుతున్నారా అని. లేని డబ్బు ఎలాగూ లేదు, శుచీశుభ్రమూ అయినా లేదు. వాళ్ళభాష, వాళ్ళప్రవర్తన, వాళ్ళ అలవాట్లు అన్నీ రామానికి అసహ్యమే కలిగించాయి.

ఆ మూడురోజుల్లో అతనికి మళ్ళీ శ్రీనివాసులుని కలవటం పడలేదు కాని తక్కిన బంధువులను సందర్శించక తప్పలేదు. ఒక్కొక్క కుటుంబం ఒక విచిత్రమైన సంస్కారంతో బతుకుతూంది. తన తండ్రి రామచంద్రయ్య ఈ వంశవృక్షంలో వాడే అయినా అతని తరహా వేరు, అతడు చేసేది శుద్ధమేష్టరీ ఉద్యోగమే అయినా అతడు లేమితో బాధపడడు. అశుచితో బాధపడడు. అనారోగ్యం వాళ్ళింట్లో ఎరుగరు. వాళ్లది ఒక కుదురైన చిన్న సంసారం, జీవితావసరాలైన తిండి బట్ట సమపాళ్ళలో ఉంటాయి. అంతకుమించి మరేమీ అక్కరలేదు కూడా, రేడియోలు, గ్రామఫోనులు, సినిమాలు వీటిలో బొత్తిగా నమ్మకంలేదు రామచంద్రయ్యకు, ఏదైనా కథా, కార్యమూ జరిగినా, పొదుపుగా, మళ్ళీశాస్త్రోక్తంగా జరిపిస్తాడు. శాస్త్రం ముఖ్యం కాని ఆడంబరాలెందుకురా అంటాడతను, బతికున్న ప్రతివాడికీ తిండీ బట్ట; తినడానికి కట్టుకుందుకూ బతికుండడం. ఇదే జీవిత పరమావధి అని రామచంద్రయ్య అనుభవం. ఆ సంస్కారంలోనే పెరిగి, ఆ తిండి బట్టా సమకూర్చుకునే జీవనోపాధికోసం వచ్చిన రామానికి, జీవితం పొదువును చాలా తక్కువ చూసిన రామానికి; ఇటు సూర్యం అటు వెంకటేశ్వర్లు, మరొక భ్రాతృసమానుడు సుబ్బారావూ. అందరూ వింతగా కన్పించారు.

వెంకటేశ్వర్లు వారానికి మూడుసినిమాలయినా చూస్తాడు. వచ్చిన సినిమానల్లా కనీసం రెండు మార్లయినా చూస్తాడు. భార్యతో సహా వెళతాడు. అతనికి డెబ్బయిరూపాయల ఉద్యోగంట. ఇద్దరు పిల్లలున్నారు. పిల్లల్ని పక్క వాటా వాళ్ళింట్లో వదిలేసి భార్యాభర్తలు సినిమాలు చూస్తారట. అతనిదగ్గర విశేషమేమిటంటే డబ్బులేదని భోజనం మానేయగలడు, ఆవిడా అంతే. పిల్లలికి ఆ పూటకి ఒక పకోడీల పొట్లం కొనిచ్చి యిన్ని మంచినీళ్లు తాగిస్తారు. సినిమా మాత్రం విధిగా చూడాలిసిందే. అయితే మాత్రం ఇరవై రూపాయిలు ఇంటద్దెకే అవుతుందిట. డబ్బుకట్టలేదని వాళ్ళ వాటాకి ఎలక్ట్రిసిటీ కనెక్షన్ పీకేశారుట. ఆ పకోడీలకయినా ఆ సినిమాలకైనా అతనికొచ్చే డెబ్బయి రూపాయలు ఎలా చాలుతాయన్నది రామం స్కూలుఫైనలు మెదడు లెక్క కట్టలేకపోయింది.

సుబ్బారావు తండ్రి వ్యాపారంలో లక్షలు గడించేడంటారు, కాని ప్రస్తుతం ఆస్తి ఎంతో అప్పు అంతా ఉందని అనుకుంటారు. ఏదయినా లక్షాధికారి కొడుకు గనుక సుబ్బారావు ఫోర్తు ఫారమ్ దాటి ఇంటర్మీడియట్ ఫెయిలవడానికి పన్నెండేళ్లు తీసుకున్నాడు. అంటే అతనికి దగ్గరగా ముప్పయి యేళ్ళున్నాయి. వాళ్లహోదాకు తగిన సంబంధం దొరకక పెళ్లి చాలా కాలంగా వాయిదా పడి ఈ మధ్యనే జరిగింది, దానితో చదువు పూర్తిగా సున్న చుట్టేసింది. చిన్న ఉద్యోగాలు చెయ్యడం వాళ్లకు పరువునష్టం. పెద్ద ఉద్యోగానికి ఆర్డరు అతనికింతవరకూ రాలేదు. అందుచేత నాన్న యింటినుండి లెక్కపెట్టి డబ్బు పంపిస్తాడు. అది వాళ్ళ కొత్త కాపురానికి వారంరోజులకే చాలదు. సినిమాలు, బోటు షికార్లు, హోటళ్లు, ఐస్క్రీములు. వీటికే ఎక్కడ లేని డబ్బు చాలదు. ఆ తరువాత ఎలా గడుస్తూంది వీళ్ళకి – రామానికదీ ప్రశ్నే.

★ ★ ★ ★

రామారావు తాను వచ్చిన ఐదో రోజున కాబోలు మళ్ళీ శ్రీనివాసులు యింటికి వెళ్ళాడు. అప్పటికి సుశీల హాస్పిటల్ నుండి యింటికి వచ్చేసింది. సుశీలక్కయ్యని తను బాగా చిన్నప్పుడు చూచాడు, అయినా ఆవిడ వెంటనే పోల్చి పలకరించింది. శ్రీనివాసులు యింట్లోలేదు.

“మళ్ళీవస్తా” అని తిరిగి వెళ్ళ బోతూంటే సుశీల

“అదేమిటి రామం ! మీ బావ పావు గంటలో రానే వస్తారు. మే మేం కొత్తవాళ్ళం కనుక నా ! ఇలా కూర్చో నే నాసుపత్రిలో ఉండగా వచ్చేవట కదూ !” అంటూ మాటల్లో దింపింది.

వరలక్ష్మి తన రాకనెప్పుడు గమనించిందో కాఫీ తెచ్చిఇచ్చింది.

కాఫీ పుచ్చుకుంటూనే రామం వాళ్ళిద్దరి వంకా తీక్షణంగా చూచాడు, అతని మనస్సులో కొన్ని పరిచితమైన అభిప్రాయాలేవో ముందు మెరిశాయి.

"వీళ్ళిద్దరూ ఒక్క యింట్లో! ఎంత అన్యాయం ! వెంకటేశ్వర్లు మొన్న అన్నట్లు సుశీల అక్కయ్య ఎంత కుమిలి పోతుందో!" ఒక క్షణమాత్రం అతని సానుభూతి అంతా సుశీలవైపు ఒరిగింది.

"అయ్యయ్యో! అదేమిటమ్మా పచ్చిబాలింతవు నన్నడిగితే నేనివ్వనూ !" పిల్లబట్టలకోసం మంచం దిగి వెళుతూన్న సుశీలను వారిస్తూ అంది వరలక్ష్మి .

"బాగుంది తొలి కాన్పునాడే లేని సుకుమారమీవాళ దేనికి లక్ష్మీ" సుశీలకంఠంలో ఎత్తిపొడుపు లేదు. ఆదరం ధ్వనిస్తూంది.

ఏమిటి వీళ్ళిద్దరూ! నటనా ! అని విస్తుపోయాడు

ఆ విస్మయం అట్టేసేపు లేదు రామానికి, పావు గంటలో వస్తాడన్న శ్రీనివాసులు అరగంట దాటాక గాని రాలేదు. ఈ మధ్యలో సవతు లనిపించుకునే ఆ యిద్దరు స్త్రీలు రామారావు అభిప్రాయాలెన్నో మార్చేశారు. వట్టిది. సుశీల ఏమీ కుమిలిపోడం లేదు. కుమిలిపోయే మనిషిలో ప్రశాంతత ఎలా ఉంటుంది? వరలక్ష్మి కి ఆమెకీ మధ్య పొరపొచ్చా లున్నాయనడం శుద్ధ పొరపాటు. వాళ్ళమట్టుకి వాళ్ళు హాయిగా ఉన్నారు. లోకం ఎందుకింత ఆడిపోసుకుంటూందో!

శ్రీనివాసులు వచ్చాడు. రామారావు అంత వరకూ ఎవరెవరిని కలుసుకున్నాడో ఫలితాలెలా ఉన్నాయో అన్నీ చెప్పాడు. శ్రీనివాసులుతో రామం మాట్లాడుతుండగానే వేంకటేశ్వర్లు వచ్చాడు. రామాన్ని చూసి గతుక్కుమని

"ఇదేమిటి మకాం మార్చేశావూ !" అన్నాడు,

"అబ్బే లేదు ఊరికనే వచ్చాను" అన్నాడు రామం.

వేంకటేశ్వర్లు శ్రీనివాసులుని పక్కకి పిలిచి ఏదో అన్నాడు. శ్రీనివాసులు లోపలికి వెళ్ళి ఏదో అన్నాడు. మరో రెండు నిముషాల్లో వరలక్ష్మీ వాకిట్లోకి వచ్చి శ్రీనివాసులు చేతిలో అయిదు రూపాయిలు కాబోలు పెట్టింది. అతని చేతిలోంచి ఆ నోటు వేంకటేశ్వర్లు జేబులోకి వెళ్ళడం అతను వెంటనే వీధిలోకి దాటెయ్యడం జరిగాయి.

మరొక పావుగంటా గడిచాక సూర్యం పెద్ద కొడుకు సంచీ చేతపట్టుకుని వచ్చి "అక్కాయ్ ఒక శేరు బియ్యమియ్యమంది అమ్మ" అన్నాడు సుశీలతో,

"వరలక్ష్మక్కయ్య నడుగు" అన్నదామె.

ఆ అబ్బాయి లోపలికి వెళ్ళడం సంచి నింపుకుని బయటికి వెళ్ళడం గమనిస్తూనే ఉన్నాడు రామం.

రామానికి నిజంగా ఆశ్చర్యం వేసింది, ఏమిటి వీళ్ళంతా? వాళ్ళగడపలో కూర్చుని ఈ శ్రీనివాసులునే నానాతిట్లూ తిడతారు. అవసరాలన్నిటికీ ఇతనిగడప తొక్కటాని కెవరికీ సంశయం లేదు. వింతమనుష్యులు! అనుకున్నాడు.

ఉండబట్టలేక "ఏమిటి బావా! వీళ్ళందరూ మీయింటికి వస్తారన్నమాట" అన్నాడు గొణుగుతున్నట్టుగా. శ్రీనివాసులు గట్టిగా సిగరెట్టు ఊది పారేసి

"అదా! అదొక చిదంబర రహస్యంలే. వాళ్లంతా నన్ను వెలివేశారు. కాని డబ్బులికీ బియ్యానికీ వెలిలేదుగా" అని

"ఆ గొడవంతా దేనికి గాని రేపు నీ ప్రోగ్రాం ఏమిటి రామం ? సినిమాకి వెళదాం రా రాదూ?" అన్నాడు.

"ఏం సినిమాలో లే బావా ! ముందు వచ్చిన పని అయితే కదా ! నాన్న చెప్పిన లిస్టంతా చాల వరకూ పూర్తయింది. ఒక్క పెద్దమనిషి మాత్రం కనపడ్డం లేదు. అతను రేపు ఊరునుండి వస్తాడట. అతన్ని కలుసుకుంటే ఏ సంగత తేలిపోతుంది."

"ఎవరతను ?"

"శేషగిరి అని కలెక్టరాఫీసులో ఉంటాడట..."

"ఆరి నీ యిల్లు బంగారంగానూ! వాడా ! చెప్పావ్ కాదూ వాడిని నాకు బాగా తెలుసు. వాడి ద్వారా నీకేం కావాల్సినా చేయించే భారం నాది. అతనెవరో తెలుసా ! వరలక్ష్మి కి వరుసకి అన్నయ్యవుతాడు. నాకు క్లాసుమేటు కూడాను"

ఆ మాటన్నప్పుడు శ్రీనివాసులు రామంవైపు అదోలా చూశాడు. ఆ చూపులో రామానికి ఎన్నో అనిపించాయి. నీకు కావలసినది నేను చెయ్యగలను తెలుసా అన్నట్లు, చేస్తే నేనే ఎవరికైనా ఇలాంటి సహాయం చెయ్యాలి అన్నట్లు. ఏమని జవాబు చెప్పాలో తెలియని సందిగ్ధావస్థలో పడ్డాడు రామం. శ్రీనివాసులు అతని భుజం మీద చరిచి. "ఏమిటలా బిత్తర పోతావు ? నువ్వేదో అడగాలనుకుంటున్నావు. కాని భయపడుతున్నావు. నాకు తెలుసులే. నువ్వింకా పసివాడివి. తెలిసీ తెలియని జ్ఞానం. అయినా చూడు నువ్వు తెలివైన వాడివి. ప్రపంచ పోకడలను కొంత చూస్తున్నావు. వాటి లోతేమిటో నీకు తెలియదు. ఈ వయస్సులోనే ప్రపంచాన్ని కొంచెం అర్థం చేసికవడం అవసరం. నాగురించి చాలా వినుంటావు. ఈ వరలక్ష్మి మాటెత్తినప్పుడల్లా ఎవరీమె? ఏమా కథ అని నీ మనస్సులో కుతూహలపడతావు." అని నిజమేకదూ అన్నట్లు చూశాడు శ్రీనివాసులు రామం కళ్ళలోకి.

రామానికి నిజంలాగా తోచింది. అబద్ధం లాగా తోచింది. తనకు తానై ఆ ప్రశ్నకు శ్రీనివాసుల్ని జవాబివ్వమనడు. కాని అతనే ఏదో ఉపోద్ఘాతం మొదలు పెట్టేసరికి ఆసక్తీ పెరిగింది. "ఊ" అన్నాడు చివరికి.

"ఇక్కడ మనవాళ్ళందరూ నా గురించి చాలా చెప్పేరు నీకు కదూ ! ఇక నా గురించి నేను చెప్పేది విను. నువ్వు నిజంగా చిన్నవాడివే. అయినా మీనాన్న నిన్ను జీవితంలోకి నెట్టేస్తున్నాడు. అందుచేత పెద్దవాడిలా విను. వాళ్ళందరూ అన్నట్టు చిన్నవాడిని చేసి నిన్ను చెడుత్రోవ పట్టిస్తున్నానని భయపడకు. ఈ మహా ప్రపంచంలో ఎవరిత్రోవ వాళ్ళది. ఒకళ్ళవల్ల మరొకరు చెడిపోవడమనేది కేవలం పొరపాటు అభిప్రాయమనుకో. మానవుడు తెలివి తక్కువవల్ల చెడిపోతాడు. లేదా చవటతనం వల్ల చెడిపోతాడు. బ్రతుకు తెరువు తెలిసిన వాడెవ్వడూ చెడిపోడు." శ్రీనివాసులు మళ్ళీ రామాన్ని పరక్షగా చూశాడు. తను చెప్పేవి ఆసక్తిగానే వింటున్నాడు రామం.

శ్రీనివాసులు మళ్ళీ ప్రారంభించాడు. "నా సంగతి క్లుప్తంగా చెప్తాను విను. విని ఈ మనుష్యుల మూలతత్వమేమిటో, ఆ తత్వాన్ని గుడ్డిగా అనుసరిస్తే మనకొరిగేదేమిటో అన్నది నీ తెలివితేటలనన్నీ కరగించి ఆలోచించు. మీ నాన్నా మా నాన్నాలాంటివాడే వరలక్ష్మి కొకనాన్న. ఒక్కతే కూతురు. కొడుకులు చాలమంది. మీ అక్కలందరికిలాగేనే ఆమెకి పదకొండో యేటో పన్నెండో యేటో పెళ్ళిచేశారు. డబ్బున్న సంబంధం. కాని ఏం లాభం ఏడాది తిరగక ముందే ఆ మహనీయుడు చచ్చిపోయాడట. అప్పటికీమెకైతే డబ్బు విలువా తెలియదు. భర్త విలువా తెలియదు.

ఆమె నాన్నకి డబ్బు విలువ బాగా తెలుసు. వియ్యాలవారి ముక్కుపిండి పాతిక వేల రూపాయిల ఆస్తి సంపాదించాడు. ఆమె బాల్యం నుండి యౌవనం దాకా ఆ ఆస్తిని వడ్డీలకు వడ్డీలై పెరుగుతూ వచ్చింది. ఈ కాలపు మనుష్యులు కొందరు మళ్ళీ పెళ్ళి చెయ్యండి పాపం అన్నారుట. 'చస్తే అలా జరగదు' అనేశాడు చచ్చి స్వర్గాన ఉన్న తండ్రి. తెలివిగా చదువుకుంది. స్కూలు ఫైనలు దాకా వచ్చేసరికి ఆ పైన చదువు సాగనియ్యకుండా చేశారు బతికున్న అన్నదమ్ములు. ఆమె గట్టిగా చదువుకుంటే ఎక్కడి కెగిరిపోతుందో — అప్పుడంత ఆస్తీ వాళ్ళకి దూరమైపోతుందని వాళ్ళ బెంగ. కాని స్వేచ్ఛ, మెలకువ, ఆమె రక్తంలోనే ఉన్నాయి. ఇరవై సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చేసరికి ఆవిడకీ కోరికలు పెరిగాయి. ఆవిడ ఆస్తిమీద చూట్టూ ఉన్న మనుష్యులకూ మోజు పెరిగింది. ఆ సమయంలో ఈ శేషగిరి ద్వారానే నాకామె పరిచయం కలిగింది. కళ్ళకేదో జబ్బుచేసి కె.జి. ఆసుపత్రిలో వైద్యానికి వచ్చింది. తననీ తన ఆస్తినీ జాగ్రత్తగా వాడుకోగలిగే మనిషి కావాలని అన్వేషించిందావిడ. వఠి లాటరీయే అను రామం ! ఆవిడకి నేను సరియైన మగాడుగా అనిపించానెందుకో– నిన్ను నేను నమ్ముకున్నా నన్నది. భేష్ నీ నమ్మకాన్ని వమ్ము చెయ్యనన్నాను నేను, చెయ్యలేను కూడా ! ఏమంటావా? ఆస్తితోపాటు అందమైన ఆడది వచ్చి నిన్నే వెతుక్కుంటున్నా అంటే కాదనేటంత నపుంసకుడను కానుగా! మేం పెళ్ళిచేసుకోలేదు నిజమే. తెలివితక్కువచేతకాదు. ధైర్యంలేక కాదు. తెలివైనవాళ్లమూ గడుసువాళ్లమూ కనుక. పెళ్ళి అనేది తలపెడితే ఆవిడ ఆస్తికీ గొడవ వస్తుంది. బహు భార్యాత్వం చట్టవిరుద్ధం. రెండు విధాలా నష్టం." మళ్ళీ శ్రీనివాసులు రామం వంక చూచాడు. రామం నిశ్చలంగా ప్రసన్నంగా వింటున్నాడు.

"మరి సుశీలక్కయ్యని అన్యాయం చెయ్యలేదా! ఆవిడ ఉసూరుమనదూ అంటావు నువ్వు" అని తిరిగి ప్రారంభించాడు శ్రీనివాసులు తన కథనం, నిజానికి రామం ఆ మాట అనడు. అది అన్యాయం ఎంత మాత్రం కాదని అతనికప్పుడే స్ఫురించింది. అయినా శ్రీనివాసులు చెప్పనే చెప్పాడు. "మా సంసారం హాయిగా గడిచిపోయే కీలకం ఇదని అర్థంచేసికోగలిగింది సుశీల. అందులో పెద్ద ఔదార్యం, సహనశీలత ఉందనుకోకు. డబ్బు పెట్టుబడిపెట్టేవాడెవరైనా అడుగులకుమడుగులోత్తేరకం వాళ్ళ తరహా సూర్యం కూతురు కదా ! నిజానికి వాళ్ళ నాన్న మూలంగా నా ఆస్తి అంతా తగులబడిందని నా కంటె ఎక్కువ అదే ఏడ్చింది. భూమి అమ్మి "తెచ్చిన డబ్బు యిట్టే హరించుకుపోయింది. వరలక్ష్మి ఈ సంసారంలో ప్రవేశించకపోతే

మేమూ మీ సూర్యం బాబాయి లానే ఉండేవాళ్ళం. ఇప్పుడా సుశీలకు గాని పిల్లలకుగాని ఏకొరతా లేదు, ఇంటి బరువంతా వరలక్షి చేతిమీదుగానే తొలగింపబడుతూంది.

మనలో మనమాట. ఆడదికదా అసూయపడకుండా ఉంటుందా అని అందరి అనుమానం– సుశీలను గురించి. అసంతృప్తి వలన అసూయ ఏర్పడుతుంది. సుశీలకలాంటి అసంతృప్తి లేదు. ఆవిడ స్త్రీత్వం పద్నాలుగేళ్ళ వయస్సునాటినుండీ సఫలమవుతూంది. వరలక్షి ఈ ఇంటికి వచ్చేసరికి సుశీలకు నలుగురు పిల్లలు. ఇప్పడు సుశీలకు తన పిల్లలు హాయిగా తిని తిరిగి బాగుపడటం కావాలి కాని అసూయతో అర్థాన్ని నెట్టి వేయడం కాదు. అందుకొక సుగమమైన మార్గం ఏర్పడిందని లోలోపల సుశీల ఎంతో సంతోషిస్తూంది.

ఈ స్వీయచరిత్ర నింత విప్పిచెబుతున్నాడేమిటి? ఇందులో తనుచేసిన ఘన కార్యమేమిటి? డబ్బున్న మనిషి దొరికింది వాడుకుంటున్నాడు అనుకుంటా వేమో! ఇందులో నాప్రయోజకత్వం ఉందని కాదు. రామం, ఒక అవకాశాన్ని ఎవ్వరినీ బాధపెట్టకుండా స్వార్థానికి వినియోగించుకున్నా గిలగిలలాడుతుంది లోకం. నన్ను తిట్టి నా గురించి దుష్ప్రచారంచేసే వాళ్ళందరి ఆంతర్యం నాకు తెలుసు. వాళ్ళకీ అలాంటి సదవకాశం రాలేదని వాళ్లేడుస్తున్నారని నాకే కాదు మీ సుశీలక్కయ్యకీ తెలుసు. నిజానికి ఆవిడకున్న పరిజ్ఞానమెంత? ఊళ్ళో అమ్మలక్క లందరు ఎక్కడ కనిపించినా మీ అక్కయ్యను తెగ ఓదార్చేస్తూంటారు. అంతగా వాళ్లు వాపోతూంటే “ఆగండి నా భర్త చెడ్డపని చెయ్యలేదు. ధీరుడు, వీరుడు” అని ఎలుగెత్తి చాటే శక్తి ఆవిడ సంస్కారంలో లేదు కాబట్టి వాళ్ళతో తానూ కలిసినట్టే “ఏదో లెండి ఇదొక కర్మ. ఈనాటి కాయన కలాంటి బుద్ధి పుట్టింది” అని నిట్టూరుస్తుంది. మళ్ళీ ఆవిడే యింటికొచ్చి “వెధవలు మనం బాగుంటే కళ్లల్లో నిప్పులు పోసుకుంటున్నారు” అంటుంది.

నేనొక లాటరీలో గెలిచాను. వాళ్ళంతా లాటరీ వేసి వేసి నష్టపోయారు. నా సమస్తమూ వరలక్షి అదుపులోనే పెట్టాను. తెల్లవారి ఉప్పుకో పప్పుకో అణాకో రూపాయకో ఈ నాలుగు కుటుంబాలలోని మనుష్యులు రాక మానరు, అది అప్పుకాదు. కేవలం ముష్టి. వాళ్లు తినే ప్రతి కానీ ‘ఆఎవర్తెదో’ అనే సంగతి వాళ్ళ కందరికీ తెలుసు. శ్రీనివాసులు తెచ్చుకున్న ఎవర్తె దగ్గరో వీళ్ళందరూ గడియగడియకీ చెయ్యి చాచుతారు. అలా జరగాలనే నా దగ్గర ఎప్పుడూ దమ్మిడీఉంచను. నేనూ మొన్న పుట్టిన నా పిల్లాడుతో సహా మేమందరం ఆమె పెంపుడు చిలకలం.

బహుశా నీకు ఆశ్చర్యంగా ఉందో లేక మరేమనుకుంటున్నావో. ఇదీ మా కథ” అని ఊరు కున్నాడు శ్రీనివాసులు

ఇంతకథ వర్ణించి చెప్పినా శ్రీనివాసులు ఎక్కడా ఉద్రేకపడలేదు. ప్రశాంతంగా హాయిగా ఎవరిదో కథ చెప్పినట్లు చెప్పేశాడు.

భూమిమీద జరిగే ప్రతి విషయంగురించీ తెలుసుకోవాలని తహతహ పడే కొందరు మరీ ఆసక్తి పరులైన విద్యార్థులుంటారు. అలాంటి విద్యార్థికి మాష్టారు ఒక కొత్తపాఠం చెప్పగానే చెప్పలేని ఆనందం కలుగుతుంది. “నేనేం ! ఇవ్వాళ ఎంచక్కటి పాఠం నేర్చుకున్నాను” అని కనిపించిన అందరితోనూ చెపుతాడు. సరిగ్గా ఆ పసివాడి ఆనందం లాంటిదే ఒక అనుభూతి రామానికి కలిగింది. అదీగాక రామానికి యింతవరకూ వ్యక్తులూ ప్రపంచం గురించి లోతుగా చెప్పినవారేలేరు. కుటుంబాల్లో జరిగే చిల్లర చిల్లర సంఘటనలేవైనా అతనికి కుతూహలం కలిగించి “ఏమిటదీ !” అని అడిగితే “నీకెందుకులే ఈ గొడవలన్నీ” అని కసిరేశారు అమ్మా నాన్నాను. ఉద్యోగంలోచేరి డబ్బు సంపాదించడానికీ, పెళ్ళిచేసికుని సంతానం ఉత్పత్తి చేయడానికీ, “ఇంకా చిన్నవాడివిటరా” అని తొందర చేయగలరు. లౌకిక జగత్తులోని తమాషాలను తెలుసుకోవాలంటే మాత్రం అందుకు “చిన్న వాడికి నీకెందుకు ?” అంటారు. అలాంటిది శ్రీనివాసులు తన కథనంతటినీ దాపరికం లేకుండా రామానికి చెప్పేసరికి తనకూ ఒక ఆధిక్యాన్నిచ్చినట్లు తననొక ఆత్మీయునిగా సంబోధించినట్లూ తోచింది రామానికి. విడని మొగ్గను మంచి వాతావరణంలో పెడితే విచ్చుకున్నట్లు నిన్నటిదాకా పుస్తకంలో విజ్ఞానం తప్ప మరొకటెరుగని రామారావుకి ఇవాళ ప్రపంచం గురించి ఎంతో తెలిసినట్లయింది.

ఆ అనుభూతితో అతను ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యాడు. శ్రీనివాసులుమీద విపరీతమైన భక్తి భావం కలిగింది. అతనేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. “మళ్ళీ రేపు కనిపిస్తా, నేను వెడతాను బావా!” అని లేచాడు.

“కనబడడమేమిటి ? రేపు ఉదయంరా ! శేషగిరి దగ్గరకు వెళ్ళి సాయంత్రంలోగా ఉద్యోగం ఆర్డరే పట్టుకొద్దాం. ఇంక నుండి ఇక్కడున్న ఐదు కుటుంబాలకూ నువ్వొక ప్లస్ (+). త్వరలోనే వీళ్ళందరూ కలిసి నీకో చిన్నదానిని కట్టబెడతారు. ‘ఇంకా నయం – ఇంతవరకు చదివించాను, ఇక ఉద్యోగం చెయ్యి.’ అంటే చెయ్యబోతున్నావా లేదా. అలాగే ’పెళ్ళిచేసుకో’ అని మీనాన్న అంటాడు. నువ్వు చేసుకుంటావు. ఈ శ్రేయో రాజ్యంలో స్కూలుఫైనలుగాడికి అరవైయో డెబ్భయ్యో కంటె ఎక్కువిచ్చే బుద్ధి ఎవడికీ లేదు, శుభం ! అదేమీ కాదనను. కాని రామం ! గతంలో నువ్వొక పొర పాటు చేశావు. ఇప్పుడు నువ్వు

తలదూర్చబోయే గూడుకోసం స్కూలుఫైనలు ఫస్టుమార్కులో పాసవడం అనవసరం. స్కూలులోకల్లా మేధావి కుర్రాడు అనిపించుకోవడం అనవసరం. ఆ ఛాన్సు మరొక ఇంగ్లండో, అమెరికాయో పోయేవారికి వదిలేసెయ్యాలిసింది. పోనీలే గతం గతః. ఉద్యోగంలో చేరు. కాని వేంకటేశ్వర్లులా అయిదులూ పదులూ అడగకు. పెళ్ళిచేస్తే చేసేసుకో కాని సుబ్బారావులాంటి కాపురం చెయ్యొద్దు. సరే మీ సూర్యంబాబాయిలా ఎవరిమీదోపడి బతికేయడం మరీ ఘోరం. నీ అరవై రూపాయిలలో నువ్వెంత తింటావో రాబోయే నీ రాణీకెంత పెడతావో, ముందే వాటా వేసేసుకో. అలా బతకలేవూ ! శ్రీనివాసుల్లా చెడిపోయి బ్రతికేసే మార్గం చూసుకో. అంతే కాని వాళ్లందరిలా పవిత్రంగా చచ్చిపోకు.... పొద్దుట వస్తావుకదూ !" అంటూ సాగనంపాడు శ్రీనివాసులు రామాన్ని.

శ్రీనివాసులు చివరన చెప్పిన మాటలతో రామాని కిందాకటి ఉత్సాహం పొంగు తగ్గిపోయింది. ఒక్కసారిగా తనకేం కాబోతూందో తెలిసినట్లయింది. సూర్యం బాబాయి – చీకటియిల్లూ – ఆ పిల్లలూ కిందటేడు టైఫాయిడు పడి శల్యపంజరంలా తయారయిన ఐదేళ్ళ అమ్మాయి మరి కోలుకోక అలాగే వాడిపోయిన ఆ దైన్యస్థితే – గుర్తుకొచ్చాయి.

మొన్న భోజనాలప్పుడు కాబోలు పిన్నిగారు చెప్పుకొచ్చింది. ఆ అమ్మాయికి టైఫాయిడు వచ్చినప్పుడు నలభై ఎనిమిది రోజులు జ్వరం కాసిందట. ఎంతమంది డాక్టర్లను పిలిచారో ఎంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టేరో ఆవిడ వర్ణించలేకపోయింది. ఆమధ్య తన చెల్లెలికీ వచ్చింది టైఫాయిడు. కొత్తగా వచ్చిన గొట్టాల మందు వాడేసరికి పది రోజులకి తగ్గిపోయింది.

లేమివల్ల ఆకుటుంబములో ఉన్న హీనస్థితి, దానిని కప్పిపుచ్చుకుంటూ వాళ్ళు బతికే నీచమైన బతుకూ–రామారావుకు భయంకరంగా తోచాయి. అతననుకుంటున్నాడు – లేమివల్ల అందరూ అలాగే తయారవుతారా? అయితే తను? తనగతేమిటి? నాన్న తనకు చూపించే అరవై రూపాయల ఉద్యోగంలో తానెన్నాళ్ళు నిండుగా బ్రతకగలడు? శ్రీనివాసులు చెప్పినట్లు వీళ్లంతా కలిసి తనకెవరినో కట్టబెడితే వద్దనగలడా! అసలు ఉండనే ఉంది మేనమామ కూతురు, వద్దనడానికి తనకి ధైర్యమెక్కడుంది? ఉద్యోగం చేస్తూ నాన్నమీద ఆధారపడడం ఎంత హీనం. శ్రీనివాసులు అన్నట్లు మహా యిస్తే అరవై యిస్తారు. దానితో సంసారం గడుస్తుందా? సూర్యం బాబాయి అంత హీనంగా కాకపోయినా డెబ్బై రూపాయలు తెచ్చుకుంటున్న వెంకటేశ్వర్లు మాత్రం ఎలా బతుకుతున్నాడు? వాళ్ళలా తను సినిమాలకని డబ్బు దుబారా చెయ్యడు కాని ఇంటద్దె సంవత్సరాల కొద్దీ ఎగగొట్ట లేడు, ఎలక్ట్రిసిటీ బిల్లు కట్టకుండా ఉండలేడు. జీతం కాస్తా వాటికే అయిపోతే తను కూడా పకోడీలు తిని నీళ్ళు తాగి పడుకోవలసిందే. కాని లోకంలో ఎంతమంది అరవైలూ డెభైలూ వచ్చే జీతగాళ్ళు లేరు, వాళ్ళు బతకకేంచేస్తున్నారు? బతుకుతున్నారు. ఇలాగే కాబోలు, కొందరు బతకలేక చస్తున్నారు. కొందరు ఛస్తూ బతుకుతున్నారు. మరికొందరు ఇతరులను చంపి బతుకుతున్నారు. బతుకూ–చావూ–అప్పులూ–లంచాలూ–దగా–మోసం–అబద్ధం–ఏమిటిదంతా? ఇదే బతుకు, అమ్మో బతుకెంత భయంకరం!

మెరుపులూ ఉరుములూలా ప్రశ్నలూ జవాబులూ రామం బుర్రలో తుఫాను లేవదీస్తున్నాయి, ఆ వెలుగుచీకట్లమధ్య భవిష్యత్తునంతా ఒక పటం గీసి పెట్టుకుని అటువైపు చూడటానికే భయపడి పోతున్నాడు రామం. అతనిలో తీవ్రమైన సంచలనం భయం పదేళ్ళ అనుభవంలాంటి ఊహ ఒక్కసారిగా కలిగాయి.

రామం సూర్యంగారింటి గుమ్మం ఎక్కబోతూంటే సందుమలుపు తిరుగుతూ సుబ్బారావు కన్పించాడు. "రారా మాయింటికొకసారి రా ! అంటూ పిల్చుకెళ్ళాడు. రామానికేమీ యిష్టంలేక పోయినా తప్పలేదు. వాళ్ళున్న రెండు గదుల వాటాలో వీధి గదిలో తాతలనాటిదొక రోజ్ వుడ్ కుర్చీ, దానికి రెండు ప్రక్కల దంతపుసింహం బుర్రలూ, ఒక మూల ఒక నిలువుటద్దాల బీరువా, నేలమీదొక చిరిగిపోయిన ఖరీదైన తివాసీ ఉన్నాయి. గోడలనిండా రెండు వరసల ఫోటోలున్నాయి. ఇంకా కాళీ ఉన్నచోట రెండు మూడేళ్ళ నాటి కేలండర్లన్నీ ఉన్నాయి. రాజకీయ నాయకులవీ, దేవుళ్ళవీ, కొన్ని సీనరీలవీ ఫోటోలు సమపాళ్లలో ఉన్నాయా గదిలో. క్రిందటిసారి వచ్చినపుడు వీధరుగు మీదే బాతాఖానీ వేసి వెళ్ళాడు రామం. అందుచేత గదిలోపలి పూర్వవైభవాన్ని పరిశీలించే అవకాశం లేకపోయింది.

"రా ! మా యిల్లు చూద్దువుగాని" అంటూ ఆ రెండోగదిలోనికికూడా తీసుకువెళ్లాడు రామాన్ని సుబ్బారావు. ఆ గదిలో ఆధునికమైన ఒక డ్రెస్సింగ్ టేబిలూ – అదీ రోజ్ వుడ్ దే – దానిమీద స్నోలు పౌడర్లు, సెంటు బుడ్లూ, అగరువత్తులకు వెండి ఏనుగులు ఉన్నాయి. మరొకపక్క ఒక పెద్ద పట్టెమంచం, గోడలకు ఎన్ లార్జి చేసిన సినిమా తారల ఫోటోలు ఉన్నాయి. మొత్తంమీద పాత కొత్తల మేలుకలయిక తో వెలిసిన పడకగది అది. రామానికి అందులోని యింపు సొంపుల గురించి తెలియదు కాని సుబ్బారావు జీవితం ఎంత ఖరీదైనదో కొంచెం అర్థం చేసికోడానికి ప్రయత్నించాడు. వంటిల్లు అనబడే చిన్నకొట్లో

వంటచేస్తున్న చిన్నదానిని పిలిచి సుబ్బారావు "టిఫినూ కాఫీ యియ్యవే" అన్నాడు. ఆవిడ వయ్యారంగా ఒకసారి లోపలికి వెళ్ళి మళ్ళీ ఇవతల కొచ్చి ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ "ఇంత రాత్రవుతూంది భోజనం ముందు టిఫినూ కాఫీ యేమిటండి ! నిమ్మకాయ రసం తెస్తాను" అంటూ తెచ్చిచ్చింది. ఇంతా చేసి అప్పుడు సాయంత్రం ఆరు గంటలే అయింది, చేదూ తీపి పులుపు సమ్మిళిత మయిన ఆ పానీయం రామారావు గొంతు దిగలేక దిగలేక దిగింది.

"ఏరా రామం! సూర్యం బాబాయిగారింట్లో ఛీఫ్ గెస్ట్ గా వచ్చి దిగావు. మా యింట ఒక పూటైనా భోజనం చెయ్యనేలేదు. పోనీలేగాని సినిమాకైనా వెళదాం వస్తావా! పరీక్ష పాసయావు – పట్నం వచ్చావు. ఒక్క సినిమా యైనా చూడకపోతే ఏలాగరా!" అని కదిపాడు సుబ్బారావు.

ఆ క్షణాన ఏమనిపించిందో కాని రామానికి, అవును ఎందుకు వెళ్ళకూడదూ! అసలే మనస్సంతా చికాకుగా ఉంది. అనుకుని "పద పోదాం" అనేశాడు. సుబ్బారావు ఎగిరి గంతేసినంత పనిచేసి "సీతా ! సీతా ! ఒక్క నిముషంలో రెడీ అవు! సినిమాకి వెళ్ళాలి" అంటూ తొందర చేశాడు. ఆవిడ ఎప్పుడూ తయారుగా ఉంటుంది కనుక వెంటనే బయలుదేరారు.

తోవలో వెంకటేశ్వర్లు యింటిముందు నుంచి వస్తూ అతనినికూడా కేకవేశాడు సుబ్బారావు. "సినిమాకా ! నేనూ అదే అనుకుంటున్నాను" అంటూ బయలుదేరే దతను కూడా.

అందరూ కలిసి హాలుదగ్గరికి వెళ్ళాక అందరూ జేబుల్లో చేతులు పెట్టారు. సుబ్బారావు "అరే పర్సు మరిచి పోయానోయ్ టైమయిపోతూందనే తొందరలో వచ్చేశాను. వేంకటేశ్వర్లూ నువ్వు తీసుకో టిక్కట్లు" అన్నాడు. వెంకటేశ్వర్లు జేబులోనుండి ఒక్కరూపాయతీసి "ఇంతే ఉంది. నేను వీధిలోకి వచ్చేదాకా మనమంతా కలిసి బయలుదేరుతామని తెలీదు కదూ" అంటూ ఆ రూపాయి మళ్ళీ జేబులో పెట్టేశాడు. రామానికి పదిరూపాయలనోటు మార్చి అందరికీ టిక్కట్లు కొనక తప్పలేదు.

సినిమా అయిపోయే లోపున సోడావాడిని పిలిచారు, కిళ్ళీలవాడిని సిగరెట్ల వాడిని పిలిచారు. పకోడీలు కొనితింటూ సినిమా చూశారు, అన్నిటికీ రామం మార్చిన పదిరూపాయల నోటు సరిపోయింది. పకోడీలు తింటూ సీత కళ్ళమ్మట నీరు కార్చేసింది. "అదేమిటి సీతా, కారంగా ఉన్నాయా" కంగారుగా అడిగాడు సుబ్బారావు.

"లేదండీ! అబ్బ వాళ్ళ ఎడబాటు చూడలేకుండా ఉన్నానండీ" అన్నది చివరకి కథ సుఖాంతమయింది.

"అబ్బ ! ఎంత బావుందండీ ఆ హీరోయినూ" అంది సీత ఇంటికివస్తూ తోవలో – హీరోయిన్ మాటకేంగాని "పకోడీలు మంచివి అమ్ముతాడోయ్ సినిమాలో" అన్నాడు వెంకటేశ్వర్లు. తనయింటి వేపు వెళ్లిపోతూ సుబ్బారావు "థేంక్సు రామం, మంచిసినిమా చూపించావు" అన్నాడు.

రామారావుకి తలతిరిగిపోయింది. సినిమాలో ఏంజరిగిందో తనకి తెలియదు. జరిగిన తతంగంతో అతనికి నీరసమొచ్చింది, అతను పకోడీలు తినలేదు. సోడా తాగలేదు. ఆకలి వేస్తూంది. కాళ్ళీడ్చుకుంటూ యింటికి వచ్చేసరికి అందరూ నిద్రపోతున్నారు. అరగంట బాదితే కాని తలుపెవరూ తియ్య లేదు. "పిన్నిగారూ అప్పుడే పడుకున్నారా ! వాళ్ళంతా బలవంతంచేస్తే సినిమాకి వెళ్ళాను. మీకు యింత రాత్రయాక శ్రమ" అన్నాడు.

"శ్రమ కేముందిలే నాయనా తలుపు తియ్యడానికేం కష్టపడాలి" అందావిడ. "అది కాదు. ఇంత రాత్రయాక వడ్డించడం అదీ..."

"అదేమిటి? భోజనం చేయలేదూ! మాకిప్పుడు నువ్వు శ్రీనివాసులింట్లో ఉన్నావని చెప్పాడు. అక్కడే భోజనం చేస్తావనుకున్నాను. అయ్యో పిచ్చితండ్రీ ! ఇంత మజ్జిగైనా తాగు" అంటూ సగం కళాయిపోయిన గళాసుతో వేసవికాలపు మజ్జిగ తెచ్చిచ్చింది. రామం కళ్ళుమూసుకుని గడగడా తాగేసి ఉస్సురంటూ వీధరుగుమీద పక్క పడేసుకుని కడుపులో కాళ్ళు పెట్టుకుని పడుకున్నాడు.

మర్నాడు ఉదయం పదిగంటలయినప్పటినుండి రామంకోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు శ్రీనివాసులు. ఇద్దరూ కలిసి శేషగిరి దగ్గరకు వెళ్లాలి. రామం ఒక అరగంట లేటుగా వచ్చాడు. రావడం రావడం ఒక్కడూ రాలేదు. పెట్టె పరుపుతోసహా వచ్చాడు. కళ్ళు లోతుకుపోయాయి. ముఖంపీక్కుపోయింది. ఒక్కరోజుకి జబ్బుచేసినట్టు తయారయాడు.

"అదేమిటిరా ఆ వాలకం !" అన్నాడు శ్రీనివాసులు.

"వళ్లు బాగులేదు బావా ! ఇంటికి వెళుతున్నాను మళ్ళీ వస్తాను" అన్నాడు.

"జ్వరం వచ్చిందా ఏమిటిరా ! ఇలా ఉండి నువ్వు ప్రయాణం ఏం చేస్తావు !"

"ఫరవాలేదు – ఇక్కడింక ఉండలేను – ఇంటకి వెళ్లిపోతాను." వరలక్ష్మి వచ్చింది.

"నేను వెళుతున్నానండీ అక్కయ్యగారూ" అన్నాడు రామారావు.

"వింటున్నా ! వళ్ళు బాగులేదుటకదూ" అని "ఎప్పడూ ఇల్లువిడిచి లేదేమోనండీ బెంగపడి నట్టున్నాడు" అంది శ్రీనివాసులువైపు తిరిగి.

రామానికి ఆవిడతో ఏదైనా మాట్లాడాలనిపించింది. "ఇల్లు విడవడంవల్ల కాదక్కయ్యగారూ ఈ వూరు మనుష్యులను చూస్తేనే జబ్బుచేస్తుంది." అన్నాడు సాహసించి. వరలక్ష్మి "ఏమిటది" అన్నట్లు చూసింది శ్రీనివాసులు వైపు.

శ్రీనివాసులు ఏమీ పట్టించుకోనట్టే "అదా జబ్బు ! అయితే మన వాడు బాగుపడతాడులే. అయినా జబ్బు మనుష్యులకు దూరంగా ఉండడం రా అబ్బాయి!. నువ్వు చేయవలసినపని. వాళ్ళను చూసి నువ్వు జబ్బుపడితే ఎలా ? అన్నాడు.

"దూరంగా ఉండడానికే బావా ఈ ప్రయత్నం" అని "వెళతానక్కయ్యగారూ ! మళ్ళీ ఈ ఊరు వస్తే మీ యింట్లోనే నా మకాం. సుశీలక్కయ్యేది? చెప్పేసి వెళతాను టైమయింది" అన్నాడు రామం. అందరితో చెప్పడాలయేక రామం రిక్షా కదిలింది.

★ ★ ★ ★

"అదేమిటిరా! ఎవరు నూరిపోశారు నీకీ బుద్ధులు? ఇంకా ఏంచదువుతావురా! నీ తలకాయ!" అంటూ విరుచుకుపడ్డాడు రామచంద్రయ్య, రామారావు ఊరికి వెళ్ళివచ్చిన ఫలితంగా ఒక కొత్త నిశ్చయాన్ని వెలిబుచ్చేసరికి.

"ఎవ్వరూ ఏమీ నూరిపొయ్యలేదు నాన్నా! నాకు అప్పడే ఉద్యోగం చెయ్యాలని లేదు. నేను చదువుకుంటాను." అన్నాడు రామారావు మళ్ళీ ఆ వేమాటలు నొక్కిచెబుతూ, "నేను ఏ వయస్సులో మేష్టరీ మొదలు పెట్టానో తెలుసునా! అప్పడే చెయ్యనంటున్నావు. ఏడాది దాటితే నీకు మైనారిటీ వెళుతుంది తెలుసునా! ఇంకా చిన్నవాడినను కుంటున్నావుటరా అబ్బాయి!"

"పోనిలెండీ! వాడు చిన్నవాడు కాక పెద్దవాడటండీ! అసలు చిన్నయినా పెద్దయినా వాడొక్క దే కదుటండీ మొగ కుఱ్ఱాడు? వాడి సరదాయే తీరనివ్వకూడదూ!'అంటూ సాగదీసింది రామం తల్లి పార్వతమ్మ.

"సరి! నువ్వుకూడా బయలుదేరావు వాడిని వెనకేసుకుని. చదువుచదువంటారు. ఇంకో పదేళ్ళు చదువులకు తగలబెట్టి దివాలా తీసేకంటె ఇప్పటి నుండీ తృణమో పణమో ఆర్జించుకోవటం మేలు కాదూ! అయినా ఎవరిని ఉద్ధరించడానికీ చదువులు !"

"డబ్బు ఖర్చుకు నాన్నగారు వెనుక తీస్తే నేనే ఎలాగో ఏర్పాటు చేసుకుని చదువుకుంటాను ఆయన 'ఊ' అంటే చాలు అంటున్నాడు వాడు" అంది పార్వతమ్మ.

"అలా కూడా అన్నాడు ! వీడికి పట్నం వెళ్లేక బుఱ్ఱ తిరిగిపోయింది, పోనీలే – ఏదో అఘోరించమను. ఎక్కడ చేరుతాడో చేరమను."

అక్కడే నిల్చుంటె యింకా తండ్రి ఏమంటాడో అని వీధిలోకి జారుకుంటూన్న రామానికి తండ్రి పార్వతమ్మతో అన్న చివరిమాటలు విన్పించాయి.

మునిమాపు వేళ చెఱువుగట్టుమీద కూర్చుని ఆకాశం వంకా, పారిపోయే పక్షుల వంకా చూస్తూ రామం తన గురించే ఆలోచించుకుంటున్నాడు. అక్కడ లేని నాన్నతో ఏకాంతంగా ఏదో చెబుతున్నాడు. "నాన్నా నీకు ఏమని చెప్పాలో నాకు తెలియదు, కాని నేనెవర్నీ ఉద్ధరిద్దామనీ, ఏదో ఘనకార్యం చేద్దామనీ చదువుతాననడం లేదు. నువ్వన్నట్లు పట్నం వెళ్ళాక – బురదనీటి గుంటలో కప్పల్లా ఒకళ్ళ నొకళ్ళు కరుచుకుంటూ, కబళిస్తూ బతికే ఆ మనుష్యులు ఆ వాతావరణం చూచేసరికి నా తల తిరిగిపోయింది. చదివేసి పెద్ద ఉద్యోగాలు చేస్తాననే నమ్మకంలేదు. నేనెందుకు చదువుతానంటున్నాను! జీవితంనుండి తప్పించుకుందుకు. ఆకాశంలో పక్షిలా వీలైనన్నాళ్ళు స్వేచ్ఛగా బ్రతకడానికి-నీకు తెలియదులే నాన్నా! అక్కడ ఉన్న అద్భుతశక్తులు శ్రీనివాసులు వరలక్ష్మీ వాళ్ళ కథ; సూర్యం బాబాయి, పిల్లల పోరు, టైఫాయిడు అస్థిపంజరం; సుబ్బారావు వెంకటేశ్వర్లు దగాలు దాబులు వీళ్ళే యివే నాకళ్ళు తెరిపించాయని నీకెలా చెప్పగలను? ఇప్పడు తెరుచుకున్న కళ్ళతో మరొక్కసారి ప్రపంచాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి నాస్థానం ఎక్కడో నేనేం చెయ్యాలో నిర్ణయించుకోవాలి. అందుకు వ్యవధికోసమే ఈ చదువు."

★★★

Click here to share your comments on this story.